

Budapest, 1876.

34. szám.

Augusztus 24.

Megjelenik minden csütörtökön. — Előfizetési ár: egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt. — Hirdetések ára: 4 hasábos petit sor 8 kr. Az előfizetési pénzeket a Szent-István-Társulat igazgatóságához, a kéziratokat a lapszerkesztőséghez (Lövész-utca 11. sz.) kérjük küldeni.

**Nem mind arany, ami fénylik.
Nem mind hasznos, ami idegen.**

Nincs furfangosabb népség az ujságírónál. — Magam is hozzá tartozom; de hát ami igaz, igaz. — Szeretjük mi bolondítani a világot. — Nagyokat gondolunk, és mindjárt le is írjuk. Tollunk hegyére vesszük mind az öt világrészt, megcsináljuk rettenetes kombinációinkat, és olvasóközönségünk elé találjuk mint csalhatatlanul bekövetkező politikai egymásutánt, melynek forgó kerekai közül csak úgy potyognak ki a szét- és megmorzsolts népek, államok, uralkodók, mint az elalélt legyek.

A conjecturák ritkán valósulnak meg, de az mindig. — Akár beteljesült a jóslat, akár nem, van valami kimondhatlan gyönyörűség abban, ha a padlásszobára szorult journalista tönkre tehet a papíron egy egész birodalmat, detronizálhatja a leghatalmasabb uralkodót és teljes biztonsággal megjósolhatja neki, hogy a pokolba kerül; teheti pedig azt mind anélkül, hogy az ekként megnyomorított uralkodó őt ezen disponáló műveletében valamiképen megakadályoztathatná. — Kérem, ez önérzetet ad. Ütni, vágni, harapni, marcangolni, itélni, büntetni minden ellenállás nélkül — ez tetőpontja a világuralomnak, és ily művelet után bizony jól esik még a cikoria-mokka, meg a két krajczáros szivar is.

Igaz ugyan, hogy nem mindeniknél zavartalan a gyönyörűség. Vannak számtalan journalisták, kik nem saját kalamárisokból merítik a »nagy gondolatokat«, kik nem a saját szellemök műhelyén köszörült bonczkésekkal tranchirozzák szét a világpolitika peccsenyét, hanem kölesönként kalamárist és más gyárából került konyhakést használnak. — Ezeknek örömet rendesen halálra böki a esenegetés deprimáló öntudata. — A loppott dicsőség jogtalan élvezése mindig keserűséggel van

vegyítve. — De hát mit tegyünk? — Hörsögöknek is csak kell lenni. Ha nem kellene lenniök, talán nem is volnának.

Én ugyan eddig még nem igen tudtam kitalálni, hogy a politikai publicistika hörsögei például, mire jók...

Mert amely politikus nem képes saját fejéből helyes nézetet, eszmét, ítéletet kipréselni, az aztán azt sem fogja megítélni tudni, hogy az a nézet, az az eszme, az az ítélet, melyet mástól annectál, vajjon helyes-e, megfelel-e a körülményeknek, igazságos, részrehajlatlan-e?

Minden államnak, minden népnek más az iránya, más az érdeke, más a gondolkozásmódja; politikai, társadalmi, vallási nézetei, céljai, fogalmai, másképp viszonylanak egymáshoz. — Például a porosz protestánsnak egészen más politikai nézetei lehetnek, mint a magyarországi protestánsoknak, sőt bizony még az is előfordulhat, hogy a magyar katolikus azt a politikai elvet és irányt sem teheti magáévá, amit például a szomszéd bécsi katolikus »Vaterland« hirdet.

Az olasz garibaldi-liberalismus s a francia köztársasági-liberalismus szintén nem igen illenek a mi viszonyainkhoz; és ép ezért sok jót, sok üdvöst nem eredményeznek azon »tudós«, »szélesismeretű« publicisták, kiknek főmesterségök idegen lapok vezércikkjeinek megtollázása, avagy plane husostól, bőröstől, esontostól tollastól való annectálása — és mint eredetinek való feltalálása.

Ebben az annectált bölcseségben természetesen megmarad mindig az idegen érdek tendenciája, ami csak igen ritka esetben quadrál saját érdekeinkkel.

Ha ugy kapjuk, mint idegen felfogás bevalott idézetét, akkor tér nyílik a szigorú kritikának és vértelhetjük meggyőződésünket az ellen, ami viszonyainknak nem felel meg; de ha mint eredetit csempészi azt előnkbe, meglehet, ép valamely »autoritás«, akkor

igen természetesen, szabad nézetünkben korlátozva vagyunk az által, hogy azt, amit talán józan belátásunk nem tarthat egészen helyesnek, olyan valaki hirdeti, aki hozzánk tartozik, s akinek ép úgy kell ismernie viszonyainkat, mint magunknak.

Részemről tehát ezt a kölesönkért publicistai bölcseséget nem csak hogy szép dolognak nem tartom, de sőt nagyon károsnak és veszedelmesnek is tekintem.

Magyarországnak politikai, társadalmi, vallási és egyházpolitikai tekintetben ugyanis az a legnagyobb szerencsétlensége, hogy könnyelműleg saturáltatott oly elvekkel, oly nézetekkel és irányeszmékkal, melyek sehogy sem illenek viszonyaihoz és körülményeihez. Ezek idézték elő amaz éles ellentétet, melyek közpolitikai és társadalmi életünkben lépten-nyomon észlelhetők, és melyek ki nem lesznek egyenlíthetők mindaddig, míg eltűrik, hogy kölesönlopott idegen irányeszmékkal csalogassanak ki jólfelfogott érdekeink kerékvágásából.

B. Jósika Kálmán.

Barátomhoz.

Kérdeked barátom: »mért vagy szomorú?

Mily bánat nyomja szívedet?

Mért homlokodon e sötét boru?

Mért rejtéd szenvedésedet?»

»Oh! ne kérdezd — nincs embernél vigasz,
Enyhet nem adhat a világ nekem;
Írántunk csak az Isten hű s igaz,
Csak az ima enyhítő énekem!«

És szólsz: »dalold el szenvedésedet

Szívetrázó, bús hangokon,

Hogy sirjanak az emberek veled . .

Oly jó a hű kebel s rokon!«

»Ne szólj barátom, nincs embernél vigasz,
Nyugtót nem adhat a világ nekem;
Írántunk csak az Isten hű s igaz,
Csak az ima buzdító énekem!«

És újra szólsz: »élvezz s mulik kinod,

Oszlatja búdat a gyönyör;

Más élvre szállj, ha egyiket unod

S a bánat, hidd el, nem gyötör!«

»Barátom! nincsen embernél vigasz,
Gyönyört nem adhat a világ nekem;
Írántunk csak az Isten hű s igaz,
Csak az ima élvszerző énekem!«

»Ha szívedben bú s fájdalom dulkan,

Vigaszt ne adhat a világ;

Ha lelkedbe gyilkos kézzel nyulnak,

Ember a sebre irt nem ád;

Ha élted tengere felháborul,

Fuss a kereszthez, ez a kikötő;

S ha megcsalnak s szíved összeszorul,

Imádkozzál s nem leszesz csüggedő!«

Karsay Virgil.

A hitehagyott.

— Beszély. —

(Folytatás.)

VIII.

Egy hét múlva az imént leirt jelenet után Csár-vay gróf hazaérkezett. Váratlanul jött. Sokkal későbbre várták. Valamely különös oknak kelle fenforognia. Beatrix grófnő megütődve vette észre férje halvány arcát s dult vonásait. Erős volt már benne az elhatározás akkor, hogy férjének mindent megvallva oda fog hatni, miszerint Darvas Lászlót mielőbb távolítsa el házából. Nehéz volt magát erre elhatározni, de még győzött lelki ereje. Midőn azonban férje nyugtalanságát észrevevé, önkénytelen félelem szállta meg szívét. Homályos érzelme volt ez a büntudatnak. Már vétkezett. Bűnös lett gondolataiban és érzelmeiben. Oh a férj arca, ha bánat, fájdalom vagy harag szól vonásiból, megdöbbenő a nőre, ki csak Isten szemében tűnik föl elesettnek. Beatrix grófnő nem mert férje szemibe tekinteni. Vad nyugtalanság dult szívében. Mindezt csak képzelé, mert Csár-vay grófnak valóban más oka volt bánkodni, mint feldult családi boldogsága fölött.

A gróf megérkezte után elzárkozott. Alig érintkezett családjával. Beatrix grófnőre csak az volt némi megnyugtató, hogy a gróf Darvas László iránt feltűnően szives, s bizalmas maradt. Ezen körülmény igazolta Darvas László további tartózkodását, becsület-szava megtartásában. Még nem nyilatkozhatott a gróf előtt távozása miatt. Valamely mentő körülménynek kelle közbejőnnie, mely a dolgoknak új fordulatot adand. Ezt sejtette, de sőt tudta Darvas László. Számitott reá.

A gróf sokat járt, kelt. Teljesen idegen egyéneket fogadott s viszont látogatott. Különben visszavonult mindentől. Beatrix grófnőre a kinszenvedés napjai voltak ezek. Azelőtt egy parányit sem félt volna férjét felhívni, hogy különös viseletének kulcsát adja meg. Hiszen szerette őt lelke egész mélyéből; megosztva volt vele minden gondolata, szívének minden dobbanása. De most már nem merte tenni. Viszont férje csodás hallgató-sága sejtetni engedé, hogy valamely nagyon fontos ügynek kell fenforognia, mely a boldog szerető házastársak eddigi kölesönös szép bizalmát megzavará.

Egy reggelen György a mogorva vén inas, a gróf legmeghittebb eselédje, Darvas Lászlót a grófhöz hívá. A nevelő épen növendékeivel leczkét tartott. Az idő, az óra, melyben hivatott, szokatlan volt.

Midőn Darvas László a gróf szobája felé indult, nem állhatta meg, hogy borus sejtelmének kifejezést ne adjon. Bizalmasan szólt Györgyhez.

— György — nem tudja, mi baja lehet a grófnak ?

A megszólított sovány, magas termetű már őszbecsavarodott ember, sokat jelentőleg mosolygott. Mélyen szeme közé nézett Darvas Lászlónak, úgy, hogy az majdnem zavarba jött. Csak azután mondá lassan, szótalgolva :

— Azt hiszem, — meg fogja tudni Darvas ur!

— Nem szólt önnek semmit?

— Én tudom mi baja.

— Szóljon tehát?

— Nekem hallgatnom illik. Tegye meg Darvas ur kötelességét s legyen vigyázó.

Darvas Lászlónak az első pillanatban feltűntek e szavak. Már a küszöbön volt. Nem vala ideje gondolkodni azokon. A jövő pillanatban szemközt állott a gróffal.

A gróf íróasztala mellett ült. Egyik kezébe gondterhelte fejét hajtá, a másikban egy levelet forgatott. Areza nyugtalanságot árult el. Darvas László már közel állt mellette, midőn észrevé.

— Ah ön az! Darvas ur! Hogy van Béla. A fiunak most nem szabad tanulnia. Még nagyon gyenge.

— Bizza rám gróf ur!

— Ugyhiszem tanácsos leszen falura mennie. A fris falusi lég jó fog tenni neki. Még e héten elmehetnek. Minden rendben van Gyöngyhalmán. Az öreg tisztartó már előre örül a látogatásnak. Apropos! Olvasta ön a legutolsó lapokat.

— Olvastam! — szólt Darvas László egészen meglepetve e gyors fordulat által.

— Mi hir van? Mondjon valamit. Olvasta a bécsi telegrammokat?

— Nincs szerencsém tudni, melyeket érti gróf ur!

— Nagy pénzbukás áll küszöbön Bécsben. A börze fenekestül föl van forgatva. B. bárót a felbőszült emberek ütlegelni kezdték s a nép az utcán bántalmazta.

Darvas László nagyon elcsodálkozott azokon, miket a gróf mondott. E tárgyról, vagy hasonlóról soha sem hallotta a grófot nyilatkozni. Most volt az első eset. A tárgy még nem volt elég világosan kifejtve, még nem szólhatott hozzá, sem mellette, sem ellene. Kezdte észre venni, hogy nagyon fontos dologról van szó. Valamely megmagyarázhatlan érzés sugá, hogy az az oly sokáig várt pillanat elvégre itt van.

— Nem foglalkozom e dologgal, válaszolá — bár tudom, hogy az, jelen viszonyok közt lényeges társadalmi tényező. Legyen méltóságod nyílt. Mit ohajt tőlem tudni?

A gróf nem felelt rögtön. Fölkelt az asztaltól s néhányszor hevesen lépett föl s alá a szobában. Egyszerre azután megállt a fiatal ember előtt. Jóakarattal vállára tevő kezét s alig hallhatólag mondá:

— Nagy baj ért, — Darvas ur, valószínű, hogy elvesztettem azt, mi előttem első volt. Ön tudhatja!

— Gróf ur!

— Tiszta, feddhetlen nevemet.

— Ah!

— Amire legtöbbet adtam. Ami büszkeségem volt, mert úgy örökölttem. Szemközt e szédelő, komisz és alávaló néppel, melyet gyűlöltem s megvettem, — s mely alárántott magához.

— Ah az lehetetlen.

— Megtörtént. Vagy nevem, becsületem vagy vagyonom veszett oda. Ismeri ön a x—biztosító bankot?

— Hogyne ismerném!

— Nos hát, megbukott. Hátrahagyott mit tudom én mennyi passivát. Megesalt néhány ezer embert. Koldussá tette a szegény, reménykedő embereket.

— De, kérem, ha szabad kérdenem . . .

— Azt akarja kérdezni, mit érdekel ez engem? — nemde? — szólt a gróf keserűn — mint jöhet egy ily dolognál kérdésbe Csárvey gróf?

— Valóban. Arra gondoltam.

— Az egyszerű. Emlékszik ön, hogy nevem ott volt az alapítók között?

— Arra emlékszem. Azt tudtam. De hiszen ebből misem következhetik.

— Nagyon sok. Csak nevemet kérték akkor. Oda adtam, mert becsületes ügyet hittem szolgálni. Azt tartám, hazai aristocratiánknak egyik nemesebb kötelessége a közjólétnek áldozatokat hozni, — habár ez áldozat oly csekély lenne is, mint egy névalírás. Mondom önnek, hogy midőn az első nyereségrészleteket hozzám hozták, azt az embert kilöktem az ajtón. Nem akartam nyerni, — hanem használni. Nem tudtam még, hogy mai napokban már a névnek is ára van. Én legalább el nem adtam az enyémet. Azt mondatom.

— Akkor méltóságod nyugodt lehet.

— Nyugodt igen az öntudatban, — de nem tovább. Nem tételezhetem föl azt, miszerint ön hiszi, hogy egy perczig is habozni tudjak teendőim, — szomorú kötelességem fölött. Ön tudhatja, mi áll előttem; vagy kezét fogni e szemétnéppel s eltérni, hogy egy rabló vállalat, melyen nevem czégül állott, mártalékján egyszerűen osztozzék, s ekkor megbecstelenítve állanak a világ előtt, vagy odavetni minden vagyonomat, hogy megmentsem tiszta nevemet. Ez azon átkozott dilemma, mely vagy így, vagy amugy, de mindkét esetben megöl.

Darvas László most már ismerte ama szörnyű terhet, mely a gróf kedélyére nehezedett. Hanem ismerte azon mindenható társulatnak hatalmát is, melynek tagja volt. Sok titokba be volt avatva. Nem csüggedett el. Meglehető nyugalommal mondá a grófnak:

— A veszély bizonyára nagy, méltóságos uram, — de még van menedék.

A gróf az ablakhoz lépett. Mereven nézett ki azon. Sokáig hallgatott. Azután előlépett s kezét nyújtá Darvas Lászlónak.

— És tudna ön menedéket? szólt hévvel.

— Lehet, hogy tudok. Méltóságodtól függ, elfogadni vagy nem.

— Szóljon tehát!

— Mutassa gróf ur az alapítványi okmányt.

A gróf íróasztalához lépett. Annak egy fiókjából elővette a kérdéses iratot, s átnyújtá Darvas Lászlónak.

A fiatal ember kezébe vette azt. Végig futott az aláírásokon. — Ez is — ez is — mormogá magában. Volt azon aláírva két volt miniszter, egy leendő miniszter, három képviselő s néhány nagy-kereskedő s privater. Darvas László látszék ismerni valamennyit. Egész nyugalommal hajtá össze az okmányt s nyújtá vissza a grófnak.

— Most már teljesen biztos vagyok arról, hogy van menedék méltóságod számára.

— Szóljon.

— Egy módot tudok. Kettőről van szó, a világ előtt megmentendő tiszta névről, s másodszer ezzel együtt a vagyronról. Mindkettő lehetséges egy föltét alatt.

— És az?

— Az gróf ur — szólta Darvas László érezve a pillanat fontosságát — az, lépjen be a gróf a — szabadkőművesek közé!

Csársvay gróf megdöbben e szavak hallatára. Mintha nem értette volna azt, amit hallott, csodálkozólag néze a fiatal emberre. Bódultan támaszkodék az asztal széléhez s alig hallhatólag mondá:

— Mit mondott ön!

— Meggondoltam, amit mondtam, szólta Darvas László, mintegy a biztos győzelem tudatában, — ne ítéljen meg. Én módot ajánltam, mely egyetlen mentőszert. Most már ismerem a körülményeket, méltóságon függ mindent nyerni s mindent veszíteni.

— Uram! szólta gróf Csársvay hidegen, én hiszek Istenben s van szívem a közügyért. Tudok hibámért

szenvedni, s tűrni. Én gyűlölöm a titkos szövetségeket. Nem tudom megfogni mérvét azon áldozatnak, mennyit teszen kezét fogni e napfénykerülő társulattal, de tudom kötelmeimet önmagam iránt is, — s tudom mérlegelni a józan közvélemény hatalmát.

— Biztosítom gróf urat, hogy a közvélemény ellen soha sem leend panasza.

Csársvay gróf elhallgatott. Gondolkozott sokáig. Látszott, hogy nagy küzdelemben van. Darvas László most már helyén látta, magára hagyni a grótot.

Midőn kilépett, György az inas sokat jelentőleg mosolygott feléje. Jóváhagyólag integetett fejével. Darvas László agyát más gondolatok foglalkoztatták. Észre sem vette.

Hanem egy hétre ezen jelenet után, maga is elcsodálkozott, midőn nevét ott hallá hangoztatni az akadémia jelöltjei között. Egy másik lap az egyetemhez kandidálta az üresedésben levő tanári székre. Sőt harmadik hétre fel lőn léptetve x — városban követjelöltnek.

Ez volt első elismerése a mindenttudó hatalmas szövetségnek.

(Folytatása következik.)

T Á R C Z A

Az ősrégészeti tanulmányok célja.

Azon jelentékeny mozgalom, mely századunk második felében egy új tudományágat, a régészetet, virágzásnak indítani törekedett, máris igazolja életrevalóságát eredményeiben. Igazságtalanságot követne el az, ki rohamosan rövid idő alatt a vivmányok egész láncolatát követelné azon néhány tudóstól, kik e teljesen ismeretlen régiókba öntanulmányozási rendszer alapján, mester és eszközök nélkül lépni merészkedtek. Az őslakók ismeretét, kikről a történelem egyetlen betűvel sem tudósít bennünket, csak hosszas beható és összehasonlító kutatás után lehet majd előállítani. Az ezredévek óta a föld gyomrában rejtett kő-, bronz- és vaseszközök, durva cserépedények, fegyverek csak egyes betűit teszik a történelem előtti korszak történetének.

E betűket először mind föl kell földni, meg kell találni, majd rendszerbe szedve kritikailag vizsgálni, s csak ekkor adhatunk teljes biztonsággal olvasható lapokat a közönség kezébe. S vajjon, mi lehet a célja ezen roppant kutatásnak? Háramlik-e arányos haszon az emberiségre azon sok fáradozás és költség után, melybe mindez kerül? E nagy horderejű kérdés fejtegetésére ohajtunk ezuttal pár sort áldozni.

Ma, midőn a törpe és óriás, ifju s öreg, a tudósnaq tisztelt és az üresfejű iskolagyermek mind, mind a pozitív vallás megdöntésére egyesülve ragadnak tollat: méltán jöhet szóba az ugynevezett őskori régészet tendenciája is, ha vajjon nem hasonló irány felé hajlik-e? A gyanu nem alaptalan. A történelem előtti időről kimerítő képet alkotni, amely kívánatos, ép oly tanulságos is leend: azonban a Darwin-féle elmélet olyatán fejlesztése, mely majomösöket teremt s az ősember chronológiáját százezredekre, sőt millió évekre teszi, az őskori régészetet nem helyezné

a legjobb világosságba. Tagadhatlanul igaz, az ősrégészek közt vannak ily törekvésű kutatók, de állításaik nem emelkedhetnek a hypothesisek színvonala fölé. Ha péld. dr. Douler azt állítja, hogy a New-Orleans mellett ázott gödörben talált emberi maradványok ötven ezer évesek, vagy ha Huxley tanár a »Neander-völgy«-ben lelt emberi koponyát a minden eddig fölfedezett emberi fejek közt a legmajomszerűbbnek tartja: a szent írási szöveg s az egyház tanítása fölött komoly sceptisist csak azokban kelthetnek, kik megszokták az a priori okoskodások föltétlen, kritika nélküli elfogadását. Ez nem valami nagy diadal. Ezekkel szemben győz a legfelületesebb toll is, legkönnyebben téríthetők ma ezen, holnap meg azon, épen nem ellenkező véleményre. Pedig ha csak némileg is ismernék azon óriási nézetkülönbséget, mely magok közt a szaktudósok között sokszor a leglényegesebb kérdésekben is ugyan csak fejtelenséget és pártviszályokat szül: minden könnyen hívőségök daczára letennék a szemüveget, mely egyéni hypothesisek és kedvencz eszmék világításánál találja föl a nem egyszer teljesen elferdített igazságot. E tudósok, kik előbb állítják föl alapelveiket, mint tapasztalásokat tettek, e tudósok, kik előre kitűzött céljaik elérésére erőszakolják a tudomány vivmányait szolgálni: ugyanazon gondolatot támasztják bennünk, mint a főveny-alapra építő, ki a romokat nem győzi újra építeni s alkotmánya betetőzését soha sem éri meg!

Nehogy azonban azt véljük, hogy az ősember nyomaival foglalkozók mindegyike ily tendenciával működik: megemlítjük itt a tudós Lubbock-ot, ki munkája előszavában így ír: »Teljesen meg lévén afelől győződve, hogy a vallás és tudomány valósággal nem ellenkezhetnek egymással, jelen kiadványomban igyekeztem követni a londoni püspöknek, a mult évben Edinburgban tartott kitünő felolvasásában alapelvül felállított szabályát. »A tudomány emberének, azt mondja dr. Tait, becsületesen, türelmesen, vakbizalom nélkül kellene előrehaladnia, észlelve s észleleteit összegyűjtve, s okoskodásait ingadozás nélkül törvényes következményökig levonva, meg lévén győződve afelől, hogy áruást követne el ép ugy a tudomány, mint a vallás

fensége ellen, ha ekként kívánna, a bajon segíteni, hogy az igazság egyenes szabályától csak egy hajszálnyira is eltérjen. *)

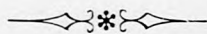
Ily vezérelv követőivel szemben teljesen meg lehetnének nyugodva, ha azt valójában követnék is! Azonban a hangzatos elv felállítása nem mindig gyakorol kényszer-benyomást azokra, kik pajzsul szeretik kitűzni a szép mondásokat, de védve alatt egészen másban törnek a fejöket. E szavakkal éppen nem akarjuk Lubbockot sujtani, mert idézett munkájában inkább csak a különféle nézetek egybefűzésére törekszik, mint határozott, föltétlen vagy éppen csalhatatlan elvek fölállítására: ő a különböző vélemények pontos előadásán kívül mindent korainak ítél, mert tudvalevőleg, az őskori történet lapjaihoz még a betűk sincsenek egybegyűjtve. Épp ez okból fölötte jellemzőnek tünik föl, ha egyesek máris a sz. írást mythosszá sülyesztve, a tudományos szakkutatások előtt porba omolva hiszik, midőn egy eddigelé felszínre még nem került, szokatlanabb külsejű tárgy is óriási kérdőjel gyanánt áll előttök s talán hosszú időkre megfegtetlen marad!

E célzatos, alapjában kárhóztatandó irány buzgó követése daczára sem mehetnek ők sokra — bár a korszellem törekvéseiknek ma oly igen kedvez, — ha az erre hivatott egyének kissé ellensúlyozni törekcsenek tárgyilagossabb kutatásaik, hibátlanabb következtetések és elfogulatlanabb ítéleteik által a mármár győzni reméllőket. Kik e hivatottak? Említünk is fölszemes, mert körükben máris megindult az érdeklődő mozgalom. Igen, Magyarország papsága ujjal bizonyítani törekszik, hogy a tudományos kutatások első kapa-ütéseinél fölmerülő nagymérvű akadályok nem rettentik vissza a buzgó résztvételtől, nem a nehéz munkától. E szavak igazságáról meggyőződhetik bárki, ha az őskori és embertani nemzetközi VIII. congressus névlajstromát kezébe veszi, vagy ha a máris ezerekre menő kiállított tárgyak sorait végig nézi, hol a bibornok-primástól kezdve le a falusi plébánosok- és káplánokig talál résztvevőket és kiállítókat.

Ezen meleg érdeklődés, részvét és ügyszeretet záloga a papság jövő, e téren való működésének. Az idő intéseit elég jókor megértve, kívánalmait megszívvelve, lehetünk csak szerencsések jó ügyünk védelmében, törekvéseink koszoruzott diadalában!

A zászló kitűzve, sőt kibontva már, ki nem ohajtana ügyünknek érdemelt babért?

Czobor Béla.

Az iskolánénék bevezetése Bácsba.

Augusztus első napjaiban Bács mezőváros évlapjain két nevezetes esemény jegyzetett föl. — Haynald Lajos kalocsai s bácsi érsek ő nagyméltósága által fényesen, semmi költséget nem kimélő bőkezűséggel fölállított nőiskoláink új lakói, az iskolánénék e hó délutáni 1/5 órakor jöttek meg Novoszellón által városunkba, az őket várva várt nép ezreitől s taraczkok durrogatása közt fogadtatva; s miután mindenajku népünkkel egy két barátságos szót váltottak, elfoglalták a számukra készült, s a nagylelkű jótévő által mindennel fölszerelt csendes magányt.

Havi b. asszony napja lévén ő nméltósága főpásztorunk által a nénék ünnepélyes bevezetésére kitűzve, a várva várt nap

*) A történelem előtti idők. Irta Sir John Lubbock, ford. Öreg János. Budapest, 1876. Kiadja a K. M. Természettudományi társulat. I. köt. VIII. lap.

előestéjén későn érkezett meg körünkbe Kubinszky Mihály tinninai fölszentelt püspök ő méltósága, hogy az egészségi szempontból távollevő nagyméltóságu érsekünk helyett az ünnepélyes bevezetést teljesítse, s miután e napra hívta meg a ker. tanítói tanácskozmányt is, kora reggelén augusz. 5-ének szent gyónás által előkészítette a nénéket, s pontban 8 órakor kezdődött az ünnepély a püspök ő méltósága által mondott misével, mely alatt a nénék az oldaluk mellé választott helybeli polgári állású nőktől kísérve, az oltárhoz léptek s a miséző püspök ő méltósága kezéből vették a mennyei táplálékot, hogy az által nagyreményű föladatuk sikeres megoldhatásához szellemi erőt nyerhessenek. Mise után a Szentlélek segítségül hívása mellett a püspök szöszékre lépén, a szerzetes élet előnyeiről mondott hathatós beszédet, melynek végével a mindenszentek létániája éneklése mellett bevezettettek új lakásukba, ugy a helybeli, mint az ünnepélyre befáradt vidéki nép ezreitől kísérve.

A bevezető püspök először beszentelte a szeplő nélkül fogantatott Szüz tiszteletére igen csinosan kiállított házi kápolnát és az abba valókat, azután a clausurát és az épületnek minden egyes helyiségeit, melyek után a nénéket ott hagyva, visszatértünk az ezen ünnepélyre lehetőleg földiszített nagy templomunkba, s »Te Deum« hangoztatásával hálát adtunk Istennek, ki ezen örömnappokat megadta érnünk!

Az ünnepély emelésére Bács mezővárosi előljáróságunk semmit sem kimélt; diszlovés és zene által az ünnepélyt emelte, s testületileg mindenhol részt vett.

Emelte ez ünnepélyt a helybeli uradalmi tisztség élén ng. Schusster Szilárd apát kanonok ur, és az érseki uradalmak igazgatója, képviselvén azon nagy jótévőt, kinek köszönhető a mai ünnepély. Továbbá a helyben lakó megyei tisztai kar, és minden más helybeli és a vidékről bejött egyháziak és tisztesbek.

Az egyházi ünnepélyt a szokásos barátságos ebéd követte; az érsekuradalmi igazgató ur az általa meghívott vendégeket, a helybeli plébános paptársait, és a kántortanító kartársait, vendégtelték meg, mindenhol a leglelkeseb köszöntések mondattak Haynald Lajos kalocsai, (s mint ő nagyméltósága mondani kegyeskedik: én bácsi érsek is vagyok) s bácsi érsek ő nagyméltóságára, kinek nagylelkű művere e napon tétetett a korona, — kívánván: hogy ezen, nagy áldozattal állított művét, melyet ez ünnepély alkalmával nem láthatott, számos éveken által a legjobb egészségben láthassa, s lelje annak üdvhozó gyümölcsében ohajtott örömét!! — Örömköszöntés mondatott Kubinszky Mihály püspök ő méltóságára, ki ezen intézet kikönyörgésében nagy tényező volt, s ki az ünnepélyes bevezetést nagy buzgalommal vezényelte, bölcs intézkedéseivel az intézetet berendezte, hogy ugy az általa kegyelt kisedet sereget átadva, annak jó vezénylésében lelhesse fáradságot nem ismerő buzgóságának némü jutalmát! — Örömköszöntés mondatott ng. Schusster Szilárd igazgató urra, ki a költséges építkezési és beszerelési költségeket nem csak előállította, hanem fáradhatatlan gondozásával azon is volt, hogy minden tartósan, s minden szükség ellátásához képest állittassék elő, s ő sokáig gyönyörködhessek annak szemlélésében, minek fölállítására körül annyit fáradozott!

Baráti s jó kívánatok fűszereztek mindenhol a barátságos ebédet.

Az ünnepélyhez méltólag fölemlítendő, hogy az ünnepélyesen átadott intézet kit számít jótévői közé:

Nm. Haynald Lajos érsek úr a helyiségen kül, az építkezés és fölszerelésre adott 34 ezerezen felül, melyhez hozzá véve a

nének ellátására letett alapítványt; az egész nagylelkű adomány meghaladja a 60 ezer forintot.

Bács mezőváros közönsége adta az építkezéshez szükségelt fuvarokat és kézi munkát, mely utóbbit a vállalkozótól 1200 frt. váltotta meg, s ezen váltság díjhoz úgy a vidéki mint helybeli tisztviselők és egyháziak többen adományaikkal hozzájárultak.

Bács mezővárosa ezen felül kötelezte magát az iskolánénéket összesen évenként 100 frttal díjazni. N. N. szintén 100 frt és két öl tüzi fával.

Hiteles adatok hiányában ezek csak megközelítőleg vannak összeállítva.

Az igazgató ur több alkalommal nyilvánította az alapítóérsek azon kegyességét, hogy az általa föllállított intézet jövedelményeiben nem csak a helybeli, hanem a vidéki leánytanoncokat is, és pedig vallás és nemzetiség különbsége nélkül, öhajjta részesíteni.

Van az intézetben óvoda, melybe 3—6 éves fiúk és leányok fölvetetnek; továbbá 6 osztályú népiskola, melyben a nőiskolák számára előírt minden tárgyak fognak előadatni, nagy súlyt fektetve a női munkára.

A tanév kezdődik szeptember 3-án ünnepélyes »Veni Sancte«-val, a beiratás s fölvételi vizsgák lesznek a helybeliekre nézve augusztus 28, 29, 30, 31. vidékiekre nézve szeptember 1. 2.

RÖVID HIREK.

— **Ő Felsége a király** születése napját nagy fényvel ünnepelték meg a fővárosban. Reggeli öt óraker huszonnyolc óráig tartott a gellérthegy fellegvárán, mire az összes hajók felvonták a lobogókat, s valamennyi laktanyában riadót fújtak. Hét óraker az egész helyőrség kivonult a vérmezőre, hol kilenc óraker tábori mise tartott, melyen az egész tábornoki és tisztikar jelen volt; mise közben a felállított gyalogság három sorlövést tett, melyre a bástyafalakról a szokásos üdvölvések feleltek. Tíz óraker volt a nagy takarodó. — Ezalatt a főváros összes templomaiban és imaházaiban is ünnepélyes nagymisek és istentiszteletek tartottak. Az ünnepélyes szentmise — a Mátyás-templom zárva lévén — a budavári Zsigmond-kápolnában szolgáltatott, melyre a miniszterelnök vezetése mellett a Budapesten időző miniszterek, főbb miniszteri tisztviselők, a főrendiház ittlévő tagjai, országgyűlési képviselők, papi és világi méltóságok, megye és főváros küldöttségei, a külhatalmak budapesti képviselői, továbbá a társadalom minden osztályából nagyszámú közönség jelent meg. A nagy misén Ráth József plébános apát fényes segédlettel pontificált. A mise után a miniszterelnök az üdvözlő küldöttségeket fogadta és megígérte, hogy hódolatteljes szerencsekívánataikat a trónhoz fogja juttatni.

Délután a miniszterelnökségi palotában diszebed tartott, melyen a papi és világi méltóságok, képviselők, küldöttségek tagjai stb. vettek részt. A miniszterelnök **Ő Felsége a királyra** poharat emelvén, a jelen voltak zajos éljenzései közben megdördültek a gellérthegy fellegvárán a szokásos üdvölvések.

— **Király **Ő Felsége**** ismét ötven forintot adott magánpénztárából a budai ének- és zeneakadémiának, a kolozsmegyei nyárszói ref. templom építésére pedig 200 forintot.

— **Királyné **Ő Felsége****, hir szerént, szeptember második felét Miramareban fogja tölteni, hol e magas látogatásra a kellő előkészületek már megtörténtek.

— **Rudolf főherceg** Ischlból a múlt pénteken meglátogatta az öreg Mayer kanonokot, ki tanítója volt, s kit születése napján személyesen kívánt üdvözölni.

— **Szent-István** napját ünnepelte az ország; minden vidékéről ezren és ezren jöttek föl a fővárosba, de még sem annyian, mint egyéb években, mert a szegedi kiállítás és ünnepélyek sokakat elvontak a fővárostól. Már kora reggeltől fogva hullámzott a beláthatlan tömeg a lánchidon és a várba vezető utakon. A gózsiklón, mióta megnyitották, sohase volt még oly forgalom, mint aznap délelőtt; az alsó állomást a reggeli órákban, a felsőt pedig a körmenet befejezte után egész délig roppant tömeg ostromolta. A délelőtti forgalom magán a siklón tizenkétezer emberre tehető. A hegyi pálya e forgalmat a legnagyobb gyorsaság és renddel győzte; maga az igazgató, b. Römy vitte a felügyeletet és vezényletet. Az előkelőbb közönség az Albrecht-uton hajtatott fel a várba. Jóval félnyolc óra előtt már együtt volt a fényes menet; lovas rendőrök, a diszes jelmezbe öltözött koronaőrök haladtak az ereklék előtt; oldalt pedig fővárosi tisztviselők, utána a bibornok primás Kanecz püspök és Markus oldalkanonokkal; körülötte a fővárosi papság Ráth budai apát, Schwendner apát, Klempa plébános stb., ott volt a n. e. metropolita is. A diszmetben résztvettek Perczel Béla, Szende Béla és Bedekovics Kálmán miniszterek, számos magasabb min. tisztviselő, felsőbb bírósági tagok, a fővárosi küldöttség, Ráth Károly főpolgármester vezetése alatt az egyetem rectora, dékányai a pedellusokkal, a helyben időző tábornoki kar és a helyőrség tisztikara; a honvédségi tisztikar Hollán tábornokkal élükön. A menetet a Zsigmond kápolnából indult meg, a szokott uton, (hol a helyőrség legénysége és a honvédség a zenekarokkal sorfalat képezett) a Mátyás templomig ment, ott megfordult, mert a templomot tudvalevőleg restaurálják, és visszatért a Zsigmond kápolnába. Itt tartatott meg az ünnepélyes szentmise. A hercegprimás pontificált fényes segédlettel; azután Sujánszky Antal, az ismert egyházi költő, a bécsi Pazmaneum igazgatója alkalmi beszédet mondott, és ezzel az ünnepélyesség véget ért. Délután 3 óraker a polgári és katonai kitünőségek diszebeden voltak a bibornokprimásnál.

— **Egyházi kinevezések.** Papp Péter gör. kelet praebendatus kanonok cancellár-kanonokká, Madincea János román oraviczai gör. e. lelkész és alesperes pedig praebendatus kanonoknak nevezetett ki.

— **Józsefnádor** emlékünnepe alkalmával a városligeti sodrony-szigetet »nádor-sziget«-nek fogják elnevezni. Az emlékünnepre József főherceget és családját e napokban küldöttségileg fogják meghívni. A belga királynénak és a főhercegnek báró Wenckheim miniszter fogja átadni a meghívókat. Az ünnepi kantátét hatvan dalár (két egyletből) Erkel Ferencz vezetése alatt adja elő, s egyszersmind a Rodich-ezred zenekara fog közreműködni.

— A közoktatási miniszter tizenötezer forintot utalványozott a lipótvárosi templom építésére, mint a vallásalapból való gyevenezet forintnyi évi segély részletét.

— **Külföldi útlevelek.** A belügyminiszterium ezen évben 19,600 külföldi útlevelet adott ki.

— **Képkiallítás.** A képzőművészeti társulat képei szintén kiállítottak Szegeden, és pedig a gymnasiumi épületben. A diszes képcsarnok öt termet foglal el.

— **Tűz. F. hó 17-kén** Pozsonymegyében **Kajal** magyar faluban, hajnalban elégett 45 lakház, takarmány, gazdasági épület és állatok. A tűz boszubéli gyújtásból támadt.

— A budapesti tudományos egyetemen a keresztény erkölcs tantervét királyi felsége dr. Breznay Béla központi papnőveldei tanulmányi felügyelőt és egyetemi tanári helyettesét, nyilvános rendes tanárrá a rendszeresített illetményekkel nevezte ki.

— A nemzeti múzeum közelébb érdekes küldeményt kapott Sarkady Károly Braziliában, Parában lakó hazánkfától. Küldött három ládában különböző állatokat és néprajzi tárgyakat többi közt nagyértékű lepkegyűjteményt is 1600 nappali és vagy 100 éjjeli lepkéből; ezenkívül bogarakat, cicadákat, egy kosár csigát, 50 darab madarat a Napó folyóról és két vízi madarat az Amazon folyamról, néhány majmot, melyek eddig hiányoztak a múzeumban. A néprajzi tárgyak különböző indus törzsektől valók, ugymind: fejrevalók, madár-függők, czifraságok tukán-farkából s papagálytollakból, számos nyilvessző, kétélű kard, lándzsa, mérgezett dárda, indus hangszerek stb.

— Nagyváradon a vértanúk gyászmiséjén a premonstreiek temploma egészen megtelt, a ravatalt koszorúk, emlékjelek diszíték, a misét Palotay plébános fényes segédlettel végezte s az énekkar szép requiemet adott elő.

— Bayreuthban múlt szerdán adták elő »Siegfriedet,« még pedig zajos sikerrel; Materna asszony (Brünhilde) és a zenekar tünnek ki legjobban; gróf András Gyula is jelen volt.

— A zürichi magyar egyesület 267 aranyfrankot küldött a Deákszoborra.

— A Szent István ünnepen Bécsben Hérics Antal lelkész tartott magyar egyházi szent beszédet, az ünnepélyt a »Szózat« éneklésével zárták be.

— Régiség. Miskovszky Viktor tanár és régész a dovallói öreg egyházban, Líptóme gyében, a boltozat fölött még jól kivehető diszitményeket és régi falképeket fedezett föl.

— T a n ü g y. Az Esztergam szabad kir. városi reál-tanodában a tanulók szabályszerű felvétele augusztus hó 29-, 30-, 31-dik és szeptember hó 1-ső napján mindenkor délelőtt 9 órától 12-ig és délután 2-től 4-ig történik a reáltanoda helyiségében; mely napok alatt egyszersmind a felvételi-, magán-, pót- és javító vizsgálatok is meg fognak ejtetni.

— Balaton-Füreden e hó 14-dikéig 1490-re ment a fürdő vendégek száma.

— Antonelli bibornok állapota folyvást aggasztó. A legutóbbi napokban azon sajátságos jelenség merült fel nála, hogy az uralgó magas hőmérsék daczára nem bír izzadni. Flannelbe burkolva s vastag paplanok által elfödve a felett panaszkodik, hogy fázik, s csuzos bajai mindegyre megújulnak. Midőn a pápa ő szentsége néhány nappal ezelőtt meglátogató, fölkelni akart, de nem birt; mozdulatlanul fekszik ágyában.

— A statistikai congressus napi közlönyének főszerkesztője Gregus Ágost lesz. Szerkesztőtársak: Duka Marczel és Schwiedland Frigyes. A napi közlöny fanczia nyelven jelen meg, s utolsó előtti száma, a kirándulások alkalmával, Aradon, az utolsó szám pedig Szegeden fog megjelenni.

— Lenau születés házána emléktábláját augusztus 13-dikán leplezték le ünnepélyesen. Ezen emléktáblát Gehl Mátyás, csatádi mesterember készítette saját költségén, s felirata magyar és német nyelven a következő: »E házban született 1802. augusztus 13-án Lenau Miklós. Emlékének szentelte Gehl Mátyás.« A leplezés alkalmával a zombolyai dalárda elénekelt a nemzeti himnust. Este népes és kedélyes banquette volt.

— Halálozások. Göröcskey György, Veszprém-megye volt alispánja és takarékpénztári igazgatója, 61 éves korában. — Dr. Kratky Venczel, a neureischi premonstreiek kolostor apátja s praelatusa, évek előtt a nagyszabeni gymnasium igazgatója, a vas korona- és Ferencz-Józsefrend lovagkeresztese, Neureischban, Morvaországban. — Jellakovich F., irgalmasrendi házfőnök, Nagyváradon. — Guthy Thodor, lelkész (59 éves) A.-Vereckén. — Brudkovszky György, békésmegyei volt szolgabíró (59 éves) Szarvason. — Sáromberki A. J. (66 éves) Marosvásárhelyen. — Zsombori Elek (85 éves) M. N.-Zsomboron. — Gr. Minczek Heléna, a legidősebb csilagkeresztes hölgy, 94 éves korában.

— A közelgő új iskolaév kezdetére bátorkodunk a Szent-István-Társulat ügynökségének iskolai könyvekkel és szerekkel gazdagdon ellátott raktárát a t. cz. érdekeltek becses figyelmébe ismételve is ajánlani. — Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve küldetik.

— A »Katholikus Hetilap«-ra még folyvást előfizethetni: **félévre 2 firttal, negyedévre 1 firttal.** — Kapható még teljes számu egész évi példány is 4 firt előfizetéssel. — Az előfizetési pénzek a Szent-István-Társulat igazgatóságához küldendők. (Budapest IV. kerület, Lövész-utca 11-dik szám.)

MINDENFÉLE.

A buzgó éji ör. — István, mit fog kend tenni, ha éjféle tizenkét órakor valami gyanus emberrel találkozik, aki egy csomó ruhát visz? kérdi a falu birája az éji örtől. — Mit fogok csinálni? hát tizenkettőt fogok kürtölni, volt a buzgó éji ör válasza.

Logikai következtetés. »Anyám, kérdi a gyermek, miért van neked annyi szürke hajad?« »Mert te olyan rosz vagy« felelé az anya. — »No, édes anya akkor te is nagyon rosz lehetél, mert nagyanyának egészen fehér a haja.«

A gombatenyésztés új és egyszerű módja. A konyhakertészeknek nagy városokban egyik jövedelmezőbb természetmennyük a vörös gomba (champignon), mit télen át pinczékben, vagy néhol alkalmazott sötét deszka-bódékban, gomba csiranyaggal telt trágyában mesterségesen állítanak elő. A gombatenyésztésnek kivált a szabadban s a melegebb időszakban, sok más egyszerű módja is van. Olaszországban sok helyen nyárfákat fekkentesen raknak le földbe ázott gödrökbe, ezeket lazán befedik földdel és néhány hó mulva az igen kedves izü Agaricus Pimparello néven ismert gomba buvik elő. Más vidéken őszszel mogyorófaágak perzseltetnek meg a tűzön, előbbihez hasonló gödrökbe rakatva, befödve rendkívüli mennyiségű finom és kedves illatu gomba, a Polyporus corylanus jó létre. — Másutt földdel vegyített kávéaljából a kellemes Agri-cilis coffea gombát nevelik. Tölgy és diófák aljában a rendkívüli nagyokra növe Polyporus frondosus gomba terem, s ezen fák ágainak az érintett módon való bevermelése által e gomba könnyű szerrel állítatik elő.

